

Norman B. Pelletier, sss

Morgen zal het te laat zijn

*Het leven van de heilige
Pierre-Julien Eymard,
apostel van de Eucharistie*

uitgeverij
Betsaida
's-Hertogenbosch

Inhoud

Voorwoord	9
Inleiding	11

DEEL ÉÉN

1 Altijd onderweg	19
2 De reis wordt verbeeld	23
3 De reis begint	37
4 De reis gaat verder	49
5 Het einde van een reis	65

DEEL TWEE

6 Een nieuwe reis	85
7 Een reis naar binnen	105

DEEL DRIE

8 Een verterende reis	121
9 Het einde van zijn reis	137
Tot besluit	141
Citaten van Pierre-Julien Eymard	147
Belangrijke data	153
Gebeden	155

Voorwoord

Enkele jaren geleden op het Begijnhof in Amsterdam kwam een man de kapel uit. Hij leek beduusd en zei tegen iemand die net naar binnen wilde gaan: 'Wat gaat er een macht uit van dat witte rondje'. De man was niet religieus; als toerist bezocht hij het Begijnhof en was dus ook even de kapel ingelopen. Daar was 'aanbidding' gaande. Op het altaar stond een metalen voorwerp met daarin dat 'witte rondje': een hostie die is geheiligd in de Mis. De man wist dat niet, maar was er wel door geraakt. Nadat hij zijn ervaring met een vreemde had gedeeld, verliet hij het Begijnhof.

Dat witte rondje kan iets met mensen doen. Zelf zag ik het voor het eerst in 2006 in een buitenlandse kerk, kort voordat ik katholiek zou worden. Er was net een eucharistieviering geweest; de priester plaatste een metalen houder (monstrans) op het altaar en knielde een korte tijd. De bezoekers in de kerk knielden ook. Ik raakte onder de indruk, wellicht door de devotie van de anderen, maar ik begreep niet wat hier gaande was. Een maand later zag ik een monstrans in de Begijnhofkapel, en daar werd me uitgelegd wat dat was.

In de jaren daarna werd me duidelijk dat bidden bij een monstrans voor veel katholieken iets van vroeger was: 'dat doen we niet meer'. Tegelijk zag ik bij veel 'nieuwe' katholieken van diverse leeftijden en zeker bij jongeren, juist een grote belangstelling. Zij zagen aanbidding als een verlengstuk van de Eucharistie, als een gelegenheid tot een individuele en tegelijk gemeenschappelijke

ontmoeting met de levende Heer. Op veel plaatsen zijn Eucharistie en aanbidding tot nieuw leven gekomen. Zo helpt een bisdom in Frankrijk parochies bij het ontwikkelen van een aanbidtingspraktijk; het bisdom krijgt veel meer aanvragen dan het aankan.

Eenzijds is in ons deel van de wereld sprake van een grote kerkelijke leegloop en lijkt God verdwenen; anderzijds zijn mensen op zoek naar innerlijke verdieping, zingeving en geestelijke gemeenschap. Het zou de Franse priester Pierre-Julien Eymard (1811-1868) bekend voorkomen. Destijds bezag hij de religieuze en morele ontredde in zijn land na de Revolutie en verzuchtte: 'De maatschappij heeft haar centrum van waarheid en naastenliefde verloren. Iedereen is geïsoleerd en in zichzelf gekeerd; iedereen wil zelfvoorzienend zijn.' Hij zag ook dat er nood was aan iets anders.

Voor Eymard begon het antwoord in de Eucharistie en de aanbidding. Daar wordt de mens gevoed met de liefde van Christus, en kan die vervolgens in het dagelijks leven in praktijk brengen. Om deze spiritualiteit onder de mensen te verspreiden, stichtte Eymard in een Parijse sloppenbuurt de Congregatie van het Heilig Sacrament. Die kent intussen vestigingen in veel landen, waaronder België en Nederland (sacramentijnen.nl). Behalve de leden die zijn ingetreden, kent de congregatie ook buitenstaanders die zich verbinden als 'associé' om te leven volgens de spiritualiteit van Eymard.

In dit boek schetst de Amerikaanse pater en sacramentijn Norman Pelletier sss met liefde en deskundigheid het bijzondere, moeilijke en inspirerende leven van de in 1962 heiligverklearde Pierre-Julien Eymard, en zijn doorleefde visie op het belang van de Eucharistie voor de wereld.

pater Jim Schilder sss

Inleiding

De romanschrijver Morris L. West beweerde dat hij geen smaak had voor stichtelijke verhalen omdat die vaak meer fictie bevatten dan zijn romans, en dat hij 'gerapporteerde wonderen' wantrouwde. Hij beweerde verder dat een heilig persoon iemand is die er aan het eind van zijn leven in geslaagd is zijn karakter in overeenstemming te brengen met dat van Christus. Overeenstemming met de levenswijze van Christus is nooit volledig, meende hij; het wordt nooit bereikt zonder wonden en littekens. Het leven van de heilige is een teken van tegenstrijdigheid.

Deze woorden hebben als leidraad gediend bij het vertellen van het verhaal van de heilige Pierre-Julien Eymard, wiens leven, zo niet vol tegenstrijdigheden, dan toch soms raadselachtig is; een leven dat een ongrijpbare persoonlijkheid onthult, dat de 'littekens' vertoont van mislukkingen en teleurstellingen, maar dat ook vol is van moedig opnieuw beginnen.

Deze biografie van de heilige Pierre-Julien Eymard is bestemd voor de algemene lezer. Het doel is een overzicht te geven van het leven en de zending van een man die vaak de 'apostel van de Eucharistie' wordt genoemd. Hij stichtte de Congregatie van het Heilig Sacrament, een groep religieuze mannen, met als doel het belang van de Eucharistie voor het christelijk leven te bevorderen; hij was ook de stichter van een vrouwencongregatie, de Dienaressen van het Heilig Sacrament, met hetzelfde doel. In de twintigste eeuw werd een

lekeninstituut, Servitium Christi, opgericht om deze eucharistische spiritualiteit te delen.

Ik hoop dat dit verhaal de lezer een indruk zal geven van de man Eymard en van zijn zending; van zijn vastbeslotenheid om ondanks ontberingen, tegenslagen en een zwakke gezondheid, te reageren op de innerlijke stem die hem keer op keer riep alles achter zich te laten en zich in onbekende wateren te begeven. God ging met hem mee en leerde hem hoe hij van een geestelijk leven dat gericht was op discipline, versterving en persoonlijke inspanning, kon overstappen naar een weg die niet minder veeleisend was, maar die meer gericht was op God dan op zichzelf. Het was de weg van de liefde. 'We moeten beginnen met de liefde en dan tot de deugd komen door middel van de liefde van God, in plaats van de negatieve aspecten van onze ellende als uitgangspunt te nemen. Deze weg is gemakkelijker, korter en hartstochtelijker.'

Voor pater Eymard werd de liefde van God geopenbaard en beschikbaar gesteld in de heilige Eucharistie en dit inzicht vormde de basis van zijn spiritualiteit. Hij zag hoe de Eucharistie vormend moest worden voor christelijk discipelschap. Het Tweede Vaticaans Concilie herinnerde de Kerk er inderdaad aan dat dit heilige mysterie vormend was voor de christelijke gemeenschap zelf, als een vierende gemeenschap, maar ook als een Kerk van dienstbaarheid. Pater Eymard verkondigde, misschien meer door zijn leven dan door zijn geschriften, de kracht van de Eucharistie voor de vernieuwing van Kerk en samenleving. In feite riep hij de mensen op tot een revolutie. Hij zei: 'Ik wil een revolutie in het geestelijk leven (...) een revolutie op de kansel. We begaan een grote fout in het geestelijk leven: we leggen te veel nadruk op het negatieve. Het gaat

juist om het tegenovergestelde. We hebben mensen genoeg laten bloeden. Mensen hebben voeding nodig.'

Ik heb getracht de reis te beschrijven van een man die leefde in een culturele, sociale en politieke context die totaal verschilt van de onze. De politieke geschiedenis van Frankrijk in de negentiende eeuw is complex. Eymard leefde in de nasleep van de Franse Revolutie. De slag bij Waterloo in 1815 maakte een einde aan de expansionistische droom van Napoleon Bonaparte en bracht de koninklijke familie in Frankrijk terug op de troon, maar de actie versnelde de revolutie van juli 1830. In 1848 volgde de Februari-revolutie, die van 1848 tot 1852 de Tweede Republiek inluidde, waarna van 1852 tot 1870 het Tweede Keizerrijk werd gevormd met Napoleon III.

Politieke en sociale omwentelingen bleven in de negentiende eeuw niet beperkt tot Frankrijk. Italië, dat naar nationale eenheid streefde, werd geconfronteerd met ernstige tegenstand van de kerkelijke staat en van andere koninkrijken in verschillende delen van het land. Het was ook de tijd van de grote hongersnood in Ierland, toen ontelbare Ierse mannen, vrouwen en gezinnen naar Amerika en Australië trokken, terwijl duizenden thuisbleven en de hongerdood stierven. In Groot-Brittannië was de Oxford-beweging in volle gang; John Henry Newman bekeerde zich en trad in 1845 toe tot de Rooms-katholieke Kerk. In de Verenigde Staten leidde, na de dood van de eerste en enige gekozen bisschop, John Carroll van Baltimore in 1815, een golf van anti-katholieke gevoelens tot het in brand steken van kerken in Boston en Philadelphia in 1834 en 1844; vervolgens beleefde het land een verschrikkelijke burgeroorlog van 1861 tot 1865. In diezelfde periode werd

in India de Britse Oost-Indische Compagnie ontbonden en werd het land onderdeel van het Britse Rijk.

Het was een overgangperiode in de geschiedenis waarin Europese natiestaten worstelden om hun geografische en politieke identiteit te vormen. Slechts weinigen slaagden erin dit op vreedzame wijze te doen. In feite viel het verbond tussen troon en altaar uiteen met blijvende traumatische gevolgen.

Elk tijdperk kent zijn crisis, of die nu politiek, sociaal of religieus is, maar elk tijdperk brengt ook belangrijke persoonlijkheden voort te midden van beroering en overgang. De negentiende-eeuwse kerk in Frankrijk leek overmatig vruchtbaar omdat zij rijk gezegend was met opmerkelijke mensen, van wie velen religieuze gemeenschappen stichtten. In de negentiende eeuw werden de oblaken van de Onbevleete maagd Maria opgericht door mgr. de Mazenod; de zusters van de Goede Herder door Maria Euphrasia Pelletier; de sociëteit van het Heilig Hart van Jezus door Madeleine Sophie Barat; de sociëteit van Maria (maristen) door Jean-Claude Marie Colin en die van het Instituut van de Broeders Maristen door de H. Marcellinus Champagnat; de Kleine Zusters van de Armen door Jeanne Jugan, om er maar enkele te noemen.

Pierre-Julien Eymard neemt zijn plaats in tussen de heiligen en stichters van de 'oudste dochter' van de Kerk, zoals Frankrijk eeuwenlang werd genoemd. Deze korte biografie is een eerbetoon aan de geest van Eymard, in de hoop dat de Eucharistie die hem fascineerde en zijn leven inspireerde, ons eigen gelovige antwoord mag stimuleren op Gods voortdurende, soms zachte en soms krachtige uitnodiging tot liefde en dienstbaarheid.

Dit verslag van de geestelijke reis van Pierre-Julien Eymard pretendeert geenszins volledig te zijn, noch het

laatste woord over dit onderwerp te spreken. Die taak wordt overgelaten aan meer competente schrijvers. Veel van het materiaal op deze bladzijden is vrijelijk ontleend aan twee eerdere biografieën die in het Frans zijn geschreven – de ene door pater George Troussier sss en de andere door mgr. Francis Trochu – alsmede aan de uitgebreide correspondentie van Pierre-Julien Eymard met leden van zijn twee congregaties, met zijn vele lekenvrienden en met zijn zussen.

Tot op heden is het meest wetenschappelijke werk over de beginjaren van pater Eymard en zijn congregatie verricht door pater Donald Cave sss. Eymards spirituele reis is vastgelegd door het inzichtelijke werk van pater Herve Thibault sss, en pater Laureat Saint-Pierre sss heeft moedig de grenzen van het Eymard-onderzoek verlegd. Een uitvoerige biografie in het Frans werd gepubliceerd door pater André Guitton sss. In Italië heeft pater Manuel Barbiero sss een opmerkelijk proefschrift over Eymard geschreven. Ik ben hen dankbaar voor hun bijdragen aan een betere bekendheid van Pierre-Julien Eymard en voor het feit dat zij mijn taak hebben vergemakkelijkt.

Een persoonlijk woord van dank gaat uit naar Robyn Johnson rsm, wiens bekwame redactie heeft geleid tot een grotere helderheid van gedachte en stijl, en naar pater Donald Cave die er nauwgezet op toezag dat ik nooit te ver afdwaalde van de historische nauwkeurigheid. Dank ook aan iedereen die dit werk heeft aangemoedigd, in het bijzonder aan hen die de noodzaak inzagen om het verhaal van de heilige Pierre-Julien Eymard te vertellen in een eenvoudige, verhalende stijl voor het grote publiek.